

Duiliu Zamfirescu

Viața la țară

Cap. I

Cum ridici priporul Ciulniței, în pragul dealului, dai de casele boierului Dinu Murguleț, case bătrânești și sănătoase, cum nu se mai întâlnesc astăzi pe la moșiile boierești. De sus, de pe culme, ele văd roată împrejur pînă cine știe unde, la dreapta, spre valea Ialomiței, la stînga, pe desișul pădurii de Aramă, iar în față pe cotiturile ulițelor strîmbe ale satului.

Toată curtea boierească trăiește liniștită și bogată, cu cîrduri întregi de găște, de curci și de claponi; cu bibilici țiuitoare; cu căruțe dejugate; cu argații ce umblă a treabă de colo pînă colo - și seara, cînd vine cireada de la cîmp, cumpăna puțului, scîrțîind neunsă între furci, ține isonul berzelor de pe coșare, ale căror ciocuri, răsturnate pe spate, toacă de-ți iau auzul. Fără a fi risipă și zarvă, curtea boierească pare populată și bogată.

Într-o zi de vară, pe ia vremea odihnei, conu Dinu fu sculat din somn de sunetul clopotelor unor poștalioni ce intrau în curte cu strigăte și saltanat. Atît el cît și nevastă-sa Sofița săriră din paturile lor de cit, și se uitară pe fereastră.

- Iii!... e greu de noi! Tănase Scatiu cu mai-că-sa!... exclamă boier Dinu.

- Da' nu-i mai zice așa, omule, că te-a auzi a fată... Ia-ți mai bine surtucul și ieși-le înainte.

Coana Sofița trecu repede în odaia de alături să se mai directice la cap, iar boier Dinu își trase în fugă cizmele (strîngînd din ochi și blestemînd), își luă haina în spinare și ieși să-și întîmpine musafirii.

- Salutare, nene Dinule, zise noul venit, scuturînd pe bătrîn de mîna. Iacătă, am venit cu mama.

- Sărut mîna, coană Prohiro; bre, anul ăsta fac grîu mult, zise Murguleț, sărutîndu-i mîna cam din fugă.

- Sărut ochii, mamă; da' ce se potrivește, ești *fodul* coane Dinule! Uite, zău, maică, zise ea lui fiu-său, parcă văd pe căminarul Tasache Murgu; uite, leit-poleit curn e conu Dinu: nalt, uscățiv la chip, așa smead ca dumnealui și *fodul*... Lasă, zău, coane Dinule, că sunteți *fodui*... Auzi, de atîția mari de ani vecini cu moșiile și să nu lovești dumneata o dată pe la mine!...

- Uite, zău, coană Prohiro, ai dreptate; da' nu știu cum s-a făcut...

Vorbînd astfel, bătrîna îngălbenea, începea să înghită în sec, se foia fără rost, pînă ce căzu pe o bancă din cerdac.

- Aoleo, coane Dinule, zise ea repede, făcîndu-și vînt cu mîna, îmi vine rău...

- Puțin *coneac*, strigă fiu-său, ori apă de Vals, repede să ne dea ceva...

Murguleț se repezi fuga la cămară și se întoarse numaidecît cu o sticlă de coniac, pe care o vărsă mai toată în capul coanei Profire, pe cînd fiu-său o muncea pe la tîmple să-și vie în fire.

În vremea asta se arată și Sofița Murguleț.

Ea dete pe bărbați la o parte, săruta mîna bătrînei, o mai strînse de un deget, o mai meremetisi, ce-i făcu, că își veni baba în simțiri.

- Doamne, coană Profirițo, cum stai dumneata afară, soro!... Ia să intrăm înăuntru, că pe năbușala asta te bolnăvești din senin, zău.

Și, țînînd pe babă de subsuori, trecură într-o odaie răcoroasă, mare, în care bătrîna păru a se înzdrăveni ca prin farmec.

Sofița Murguleț se îngrijea de babă cu un interes nespus. O puse să-și istorisească patima de la descălicătoare, îi dete cafea cu lămîie, pică oțet pe un cărbune sub nasul ei — iar pe de altă parte porunci să aducă tînarului dulceață, cafea, tutun, cu tot dichisul cuvenit.

- Ia spune-ne, coană Profirito, cum îți vine?...

Aci, începu bătrîna o lungă șiretenie de vorbă:

- Uite, maică, îmi vine așa un *nixis* pe la stomah, și parcă numa ia așa mă zgîlție de chiept, și să te ții numa goană la cap, și apoi parcă-mi bate două zbanțuri în tîmple, de mă prăpădesc, maică!...

- Și nu iai nimic dumneata pentru asta?

- Da' cîte n-am făcut! N-a cheltuit ghetu băiat o grămadă de bani!... Ba palianuri, ba consulturi, ba doftoru Draci, ba acu cîcă să iau apă de Vacs...

- De Vals, mamă, o îndreptă fiu-său.

Pe cînd ei vorbeau astfel, ușa se deschise de la un iatac din fund, și de sub perdelele albe de țară se ivi un chip rotund de fată, care, dînd de obrazurile nouă ale musafirilor, se făcu stacojiu.

- Mămucă dragă... avu ea aerul de a începe.

Dar, în mijlocul odăii, se opri în loc, făcu o plecăciune după toate regulile ceremonialului de la pension, și dete năvală să iasă pe cealaltă ușe. Coana Sofița o opri.

- Tinco! Da' nu saluți lumea? Unde te duci? Fata se opri din nou, nehotărîtă. Obrazul mame-si luase expresia obișnuită de nemulțumire și descurajare, cînd i se întîmpla cîteodată să se supere, iar conu Dinu se rușinase cu desăvîrșire de stîngăcia ei.

- Sărută mîna coanei Profirițe, zise mamă-sa.

Un moment, cît mai trecu pînă să se hotărască fata, coana Profira își înfipse privirile în ochii ei, cu toată răutatea lor bătrînească. Fata auzise vorbindu-se în casă de neamul îmbogățit al Scatieștilor ca de niște mojici renumiți, ieșiți dintr-un vechi vataf al tatălui lui conu Dinu Murguleț, și a-i vedea în casa lor i se părea o adevărată enormitate. Dar, în cele din urmă se duse să sărute mîna coanei Profire. Bătrîna o sărută pe obraz, uitîndu-se la ea lung și scuturîndu-și valurile de carne de pe trup, de pofta rîsului.

- Ptiu, să nu fie de deochi! că frumoasă mai ești!

Fata se duse după aceea la fiul bătrînei și-i întinse mîna cu aceeași reverență; el îi răspunse tare și sigur de sine:

- Salut!

Apoi fericită că-și isprăvisse complimentele, se retrase în dosul scaunului lui tată-său, și, după un minut, o șterse.

Coana Profira începu iarăși a rîde:

- Cresc, bată-le norocul, ca din apă... Acuma numai bărbat îi lipsește...

Conu Dinu Murguleț își ciugulea unghiile de la o mîină, neîndrăznind să privească în fața bătrînei. În fond îl supăra vorba coanei Profire, fiindcă înțelegea unde vrea s-o aducă. Dar nevastă-sa, cu sensul practic al femeilor, da din cap cu înțeleșuri.

- Răul e, zise ea, că nu facem grîu destul.

- Ia lasă, coană Sofiço, răspunse bătrîna, conu Dinu să trăiască! De atîția mari de ani, de cînd are moșia de la Eforie pe nimic, bez moșia dumisale părintească, mărita pînă acum șapte fete.

Pe conu Dinu nimic nu-l supăra mai rău decît să-i fi zis că are moșia de la Eforie pe nimic, își mușcă din unghii mai adînc și tăcu.

- Așa e, îngîină coana Sofița, dar avem greutăți: fata la pension, nepotu-meu în străinătate...

- Aracan de mine, maică, da tot învață? Ce-a mai ieșit și moda asta cu învățătura pînă la adînci bătrînețe!... Uite, eu, pe Tănase al meu l-am pus la treabă de mic copil, și, slavă lui Dumnezeu, băiatul a ieșit bun, treaba treabă, plimbarea plimbare. Acu să-i găsec o nevastă cumsecade și m-am liniștit. Anu ăsta trebuie să-l însor, că mi-e c-oi închide ochii fără s-apuc să-mi văd nepoții... Ce zici, coane Dinule?...

Conu Dinu dete din cap, parcă ar fi zis că așa e, dar că asta nu-i treaba lui.

După ce-și isprăviră cafeaua, Tănase Scatiu scoase o pană de gîscă din buzunar, mătură o enormă țigaretă de chihlimbar cu care fuma, puse pana murdară pe farfuriuță, iar țigareta în toc, și se sculară să plece.

Coana Profira dori să vază pe Tinca la plecare, dar fata nu se găsi nicăierea. Cam înfiptă, bătrîna sărută pe conu Dinu pe frunte, zicîndu-i:

- Așa sunt fetele, marfă scumpă. Ce zici vecine, ne-ncuscrim?

- Drum bun, coana Profiro. Ia să ridice coșul de la trăsură. Vătașe Taftă, pune mîna să nu se dea vizitiul jos.

În sfișit plecară. În urma lor, coana Sofița umbla domol în jurul lui bărbatu-său, și, cu sfișoasă supunere, căuta să-i ghicească gândurile. Dînsul își răsuci o țigară, fără a zice nimic, și intră s-o aprindă. Fumul din salon îl luă de cap.

- Ah! Zi, te rog, să deschidă geamurile.

Nevastă-sa stete un moment la îndoială.

- Au să intre toate muștele, omule.

Murguleț se îndreptă spre masă să găsească chibriturile, și dete cu ochii de pana de gîscă lăsată de tînărul Scatiu.

- Deschideți ușile, să iasă mirosul de mitocani! Ia poftim de vezi, zise el, făcînd explozie, cu brațele încrucișate înaintea penei, cine-mi cere fata. Eu să-mi dau fata la asemenea moșici?... doar dacă mi-o lua Dumnezeu mințile! Bă-dă-rani!

Coana Sofița încerca să fie serioasă, deși îi venea să moară de rîs. Bărbatu-său se întoarse din nou către dînsa.

- Am moșie de la Eforie pe nimica, ha? De ce nu poștește fiu-său să mă urce la mezat, să-l învăț eu minte!

- Nu, zise nevastă-sa, zîmbind, fiindcă speră să-i dăm fata.

- Să-mi dau eu fata unui asemenea moșic!... Ți-am spus: dacă mi-o lua Dumnezeu mințile, poate.

Apoi urmă a face pași mari prin casă și a trage adînc din țigară, ca și cum maximul aceste de fum ar fi putut reduce firea sa la un minimum de supărare. Coana Sofița trecu pe nesimțite într-o odaie vecină, lăsîndu-l să-și potolească singur furia.

Conu Dinu, rămas singur, prinse a înnoda firul vremilor de azi cu lungul șir al celor trecute, și a se întreba, cu disperarea oamenilor bătrîni, cum era cu puțință ca nepotul vătafului Scatiu (pe care vătaf îl văzuse el însuși în spinarea unui țigan și bătut de un alt țigan cu opritorile de la cai, după porunca lui tată-său, căminarul), să ajungă a cere mîna fetei lui? Și imaginile trecute îi reveneau în minte, slăbite, cu cîte o răsăritură de observație copilărească cum le făcuse: bunăoară că pe atunci ploua mai des și mai la vreme. Șezu jos și fuma mai departe din țigara stinsă, sărînd cu mintea la nepotu-său Damian, care nu mai venea din străinătate, la soru-sa Diamandula, mama lui Damian, care trăia numai prin puterea imaginii fiului său, la una și la alta, pînă ce un pisic, care se strecurase sub scaun, îi atrase luarea aminte prin îndemînarea cu care se juca cu pana țigaretii lui Tănasc Scatiu.

(D. Zamfirescu, *Viața la țară și Tănase Scatiu*, ed. G.C. Nicolescu, ESPLA, București, 1956, pp. 31-37)